

УДК: 94(477.43).084

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-260-4-270-275

ОЛІЙНИК М. П.

Хмельницький національний університет

“ПОДІЛЬСЬКИЙ МАНЧЕСТЕР” У 1921–1925 РР.

В статті розглянуто причини та мету запровадження нової економічної політики, звернуто увагу на впровадження оренди підприємств, проведення трестування промисловості. Наголошено, що несприйняття частиною “комуністів-господарників” непу партійні організації повинні долати шляхом індивідуальної роботи. Звернуто увагу на рекомендації широко використовувати старих “спеців”, але під пильним контролем спецслужб. Форми, методи та результати впровадження непу на Поділлі розглянуто на прикладі одного з найуспішніших місцевих трестів регіону – “Дунаєвецьке сукно” (Дунсукно). З’ясовано вплив на відновлення та реконструкцію тресту популістської соціальної політики більшовиків, відсутність трудової дисципліни, неможливість придбати якісну сировину, брак фахівців, перманентного реформування управління тощо. Звернуто увагу на постійний моніторинг чекістами справ на підприємствах “Дунсукна” та їх втручання у вирішення як соціальних, так і виробничих проблем.

Ключові слова: неп, “Дунсукно”, трест, фабрика, профспілка.

OLIYNYK M.

Khmelnitsky National University

"PODILSKYI MANCHESTER" IN 1921–1925

The article discusses the reasons and purpose of the introduction of a new economic policy (NEP), the attention was paid to the introduction of lease of enterprises, industrial trusts. It was stressed that the non-acceptance of the NEP by the part of “communist managers” should be overcome by group organizations through individual work. Attention was drawn to the recommendations of widespread use of the old “specialist”, but under the close supervision of the intelligence services. Forms, methods and results of the NEP implementation in Podillia were considered on the example of one of the most successful local trusts of the region - “Dunaievetsky cloth” (Dunsukno). The influence on the restoration and reconstruction of the trust of the populist social policy of the Bolsheviks, the lack of labor discipline, the inability to obtain quality raw materials, the lack of specialists, the permanent reform of management, etc. have been identified. The attention was paid to the constant monitoring of the Chekists' affairs at the enterprises of “Dunsukno” and their intervention in solving both social and production problems. The overall economic situation in the country and in Podillia, in particular, had a negative impact on the development of Dunsukno. It should be noted that Dunsukno was constantly under the watchful eye of the agents of the Podilskyi provincial branch of the state political government in the “Special” case against the old specialists. As a result, in 1929, the “Dunsukno” trust was liquidated, creating instead one large factory subordinated to the Ukrskno trust.

Key words: NEP, “Dunsukno”, trust, factory, trade union.

Пошук шляхів розвитку сучасної України змушує уважніше придивитися до минулого, особливо в переломні періоди історії. Одним з таких були 20-і роки ХХ ст., коли більшовики, задля відбудови господарства та утворення своєї влади, запровадили нову економічну політику (НЕП). Оскільки, за словами В. І. Леніна, ця політика на місцях “залишалася значним чином не роз’ясненою”, Х Всеросійська конференція РКП(б) 26–28 травня 1921 р. резолюцією “Про економічну політику” пояснила, що держава повинна підтримати “кооперативні та приватні підприємства, які не вимагають постачання від державних запасів сировини та продовольства”. Місцеві господарські органи отримали право самостійно “дозволяти здачу в оренду приватним особам, кооперативам, артілям і товариствам державних підприємств” [1, с. 405-406].

Наданим правом досить оперативно скористався І Подільський губернський з’їзд рад. 14 липня 1921 р. резолюцією “Про діяльність губернської ради народного господарства” він зобов’язав її зосередити “центр уваги та зусилля” на відновленні “важкої промисловості – цукрової, винокурної та борошномельної”, а також на якнайшвидшому відновленні та розвитку дрібної промисловості, продукція якої необхідна для сільського господарства. Для реалізації зазначених завдань Подільська губерньська рада народного господарства (ПГРНГ) мала забезпечити налагодження трудової дисципліни на виробництві та широко використовувати здачу підприємств у оренду, керуючись при цьому господарською доцільністю та економічною вигодою. При виборі орендарів з’їзд радив віддавати перевагу “потужним кооперативним об’єднанням (губсоюзам, промисловій кооперації, трудовим артілям)” і приватним особам, які мають адміністративний і господарський досвід [2, с. 90].

Оскільки певна частина “комуністів-господарників” на Поділлі сприйняли перехід до нової економічної політики як відступ Радянської влади від основних принципів диктатури пролетаріату над буржуазією, то губком і президія ПГРНГ 28 липня 1921 р. з грифом “Абсолютно секретно. Циркулярно. Підлягає врученню лише членам партії” звернулися до всіх радянських і партійних органів регіону, профспілок, відділень надзвичайної комісії, парткомів заводів і фабрик із роз’ясненням суті непу. Особливо наголошувалося, що неп розпочато задля відбудови економіки. Комуністам-господарникам ставилося завдання шляхом індивідуальних і групових бесід, але не мітингів, роз’яснювати робітникам його суть. Рекомендувалося широко залучати старих “спеців”, за якими слід “зірко і невтомно” стежити. Особливо

увагу потрібно було зосередити на боротьбі з саботажом і крадіжками, для чого рекомендувалося встановити тісний зв'язок із спеціальними органами [3, арк. 6-6 зв.].

Ще чіткіше щодо причин переходу до непу та його завдання говорилося в постанові РНК УСРР № 732 від 9 серпня 1921 р. “Про втілення засад нової економічної політики”. Визнавалося, що держава не здатна раціонально керувати величезною масою націоналізованих підприємств, а існуючі умови оплати праці призвели до незацікавленості працівників в результатах праці і підвищенні її продуктивності. Тому перед раднаргоспами ставилося завдання щодо запровадження госпрозрахунку на підприємствах, рекомендувалося “до зарплати включити всі види робітничого постачання в розмірах, які стимулюють підвищення продуктивності праці”. Дозволялася оренда підприємств. Ті з них, якими не могла опікуватися держава та які не взяли в оренду, слід було законсервувати [4, арк. 115–117].

Відповідно до нових завдань до жовтня 1921 р. було реорганізовано та скорочено апарат губраднаргоспу – з 24 відділів до восьми [2, с. 124].

Восени 1921 р. з метою економії коштів на управлінських видатках, здешевлення продукції та мобілізації ресурсів для відбудови промисловості розпочалася їхня концентрація, тобто трестування. Воно передбачало перехід підприємств на господарський розрахунок і самофінансування. Як зазначав В. Прилуцький: “В основу трестування було покладено такі принципи: 1) об'єднання групи однорідних підприємств, пов'язаних територіально, для концентрації виробництва на підприємствах найбільш забезпечених необхідним устаткуванням для більш раціонального розподілу виробничих матеріалів по окремих підприємствах; 2) об'єднання групи підприємств, хоч і неоднорідних, але діючих на одній території, що давало можливість забезпечувати їх сировиною, паливом, продовольством; 3) об'єднання підприємств, які взаємно доповнювали одне одного в процесі виробництва” [5, с. 98-99].

Всі підприємства були поділені на групи. До першої віднесли підприємства, виділені в кущі та інші об'єднання, переведені на госпрозрахунок і самокупність, які перебували під загальним керівництвом Подгубраднаргоспу. До другої – здані в оренду. До третьої – які перебували на консервації й мали здаватися в оренду чи використовуватися ПГРНГ за виникнення належних умов. До четвертої – які через зруйнований стан не могли використовуватися за призначенням і тому їхнє обладнання мало використовуватися як запчастини для діючих підприємств або розібране й продане з торгів. До п'ятої – дрібні підприємства, призначені для денационалізації” [6, арк. 239].

Однією з галузей де “непівське” реформування дало наочний ефект було текстильне виробництво. З 60-х років XIX ст. його центром на Поділлія були Дунаївці, які часто називали “подільським Манчестером”. Проте на початок 1921 р. з 30 текстильних фабрик, які до війни були в Дунаївцях, залишилося п'ять, з яких працювало чотири (всі вони були націоналізовані новою владою). 197 робітників, зайнятих тут, виготовили в квітні 1921 р. 7000 аршинів гвардійського сукна, 50 хустин, 18 ковдр [6, арк. 63-64 зв.].

Зауважимо, що дана проблема лише почала досліджуватися українською історіографією. Піонером тут безперечно є В. Кабачек [7]. Окремі її аспекти розглянув у своїй монографії В. Прокопчук [8]. Проте виявлення автором нових архівних документів робить актуальним написання статті із зазначеної проблеми.

В пошуках виходу із глибокої кризи, яку переживала галузь восени 1921 р. на базі текстильних підприємств “Дунаєвецького куща” більшовики створили госпрозрахунковий трест місцевого рівня. Оскільки його діяльність мала загальнореспубліканське значення, то, як наголошував у своїй статті В. Кабачек, у час створення Дунсукно намагався захопити в своє управління главк РНГ УСРР Укртестиль. Він призначив свого управляючого Фінкельштейна, який, всупереч існуючій практиці, “не повідомив про свій приїзд і не зареєструвався” в Подільській ГРНГ. Реакція місцевих господарників була досить жорсткою. 28 листопада 1921 р. на спеціально скликаному засіданні кущового правління за участі представників ПГРНГ та губернської робітничо-селянської інспекції дії Укртестилью були охарактеризовані як самоуправство, грубе порушення існуючого порядку, згідно якого главки без рішення Раднаргоспу УСРР та висновку ПГРНГ не мали права відбирати підприємства у місцевих органів, повноваження Фінкельштейна визнані недійсними, а завкушем Шору було оголошено догану “за незаконну передачу справ Фінкельштейну”. Відповідну телеграму ГРНГ надіслав голові Рааднаргоспу В. Чубарю [7]. Важливе значення для більшої зацікавленості фабричних колективів в результатах роботи мало рішення президії ПГРНГ 9 січня 1922 р. про переведення Дунаєвецьких текстильних фабрик на самокупність і створення правління фабриками. Воно мало складатися з 3-х осіб – директора-розпорядника (партійного працівника з адміністративним стажем) і 2-х його помічників з комерційної та технічної частини. В розвиток цієї постанови 20 січня президія ПГРНГ призначила на посаду помічника директора-розпорядника Дунаєвецьких фабрик з технічної частини Шора і з комерційної частини – Фінкельштейна. До призначення директора-розпорядника обов'язки останнього поклали на Шора, як першого заступника, а тимчасове виконання обов'язків технічного директора вирішили покласти “на одного з членів Дунаєвецьких текстильників за призначенням місцевої профспілки” [9, арк. 2-3]. Звертає на себе увагу винахідливість Шора, який заради забезпечення об'єднання вугіллям і фарбами в червні 1922 р. уклав бартерну угоду на реалізацію 3600 аршинів сукна з Кіровоградським товариством Лемані за еквівалентом: 1 аршин сукна – 7 пудів вугілля. Значимо, що цю угоду затвердила президія ПГРНГ [9, арк. 37].

Трест об'єднував п'ять фабрик, чотири з яких мали завершений цикл і випускали готове фарбоване сукно. П'ята мала незавершений цикл, її сірі тканини годом оброблялися в апертурних відділеннях інших

фабрик. Загальна кількість працюючих у жовтні 1922 р. становила 343 особи. Виробнича програма Дунсукна тоді ж складала 17500 аршинів* сукна в місяць при роботі в одну зміну та 27800 – у дві. В листопаді-грудні 1922 р., коли виникла необхідність виплати сукном за купівлю шерсті, продуктивність досягла 32 тис. аршинів у місяць. Відзначимо, що вдалося перевищити довоєнну якість сукна й успішно конкурувати з продукцією інших фабрик [6, арк. 239-253; 10, арк. 9].

Разом з тим, як відзначалося в доповідній записці завідувача виробничо-технічного відділу (ВТВ) Є. Медовара губернському з'їзду уповноважених ПГРНГ і директорів об'єднань від 5 січня 1923 р., суттєвим недоліком була відсутність “технічного критеріуму правильності виходу фабрикатів і затрат сировини” на всіх фазах виробництва. Іншим “дефектом адміністративного характеру” ВТВ вважав “відсутність управлінського начала на фабриках, де директори в чисто суб'єктивних умовах часто стають іграшкою в руках робітників” [10, арк. 9-10].

Потенційно фабрики могли виробляти сукна більше, але, враховуючи технічний стан обладнання, виробнича програма на 1923 р. передбачала виготовлення 27 тис. аршинів. Якби все обладнання було справне, то дане завдання могла виконати одна фабрика, за умови забезпеченості сировиною. Саме через брак сировини Дунсукно простоювало впродовж липня 1923 р. й нагромадилася 6-тижнева заборгованість із зарплати [11, арк. 9; 12, арк. 3-4]. В той же час зупинка дозволила провести ремонт обладнання, що створювало кращі умови для подальшої виробничої діяльності [10, арк. 44]. Саме тоді австрійські фірми пропонували австралійську шерсть за ціною 1,5-2 долари/кіло, що з усіма накладними витратами становить 8 червінців за пуд. Як підкреслював ВТВ, “ця шерсть так відрізняється від ростовської, яку ми закупляли по 15 червінців, як ростовська відрізняється від соломи” [13, арк. 4]. Однак відсутність власних коштів і позиція влади змусила об'єднання відмовитися від пропозиції та закупити великі партії шерсті через Укртекстильтрест та Київський контрактний ярмарок. Зокрема через нього уклали договори з Раднаркомом Дагестану про поставку 6000 пудів іспанської шерсті, що мало забезпечити виконання виробничої програми до жовтня 1923 р. [6, арк. 252-253].

Однак загальна економічна ситуація в країні загалом та на Поділлі зокрема негативно впливала на розвиток Дунсукна. Аграрний характер губернії вже з осені 1922 р. відбивався на купівельній спроможності подільян і позначився на економічному становищі об'єднання. До того ж зростання вартості шерсті, “розбухання штатів, зростання кількості сировини на одиницю виготовленої продукції” в поєднанні з непрофільними витратами на порятунок паперової фабрики “Совиний Яр”, яка в 1922 р. перебувала в складі Дунсукна, призвели до того, що в червні 1923 р. керівні органи Подільської губернії визнали його збитковим [7]. Однак проста констатація факту не могла автоматично змінити становище. Спроби адміністрації фабрик запропонувати керівництву Дунсукна, яке перебувало у Вінниці, варіанти подолання кризи натикалися на формальні відписки. Крім того, воно закупило велику партію бракованої шерсті мериносів і непридатну фарбу, що на 10 % погіршило якість сукна. Відтак доводилося продавати аршин сукна по 6 червоних крб. 50 коп. при собівартості 8 червоних крб. Тобто збитки складали 15 % [15, арк. 53]. Фахівці наголошували, що “змазка шерсті має бути спеціальним маслом, а не керосином, як зараз. Запресовування пилу в пряжу не може перевищувати 25–30% – зараз 60%. Якщо випустити партію якісного сукна, то при ринковій ціні в 15 червінців прибуток буде 120%” [13, арк. 4-5].

Нагромадження проблем призвело до заборгованості по зарплаті. Коли робітникам її не виплатили за два місяці, 21-22 листопада 1923 р. виник соціальний конфлікт. Робітники після зміни, без відома профспілкового комітету, зібралися на збори вимагати виплати зарплати. Була створена делегація для перемовин з парткомом та профкомом під керівництвом Братківського, якого часто робітники висували як “крикуна”. Авторитету делегації додавала участь у ній ткача Монастирського, колишнього члена губвиконкому та профспілкового діяча, а також колишнього члена РКП(б) Пушка. Більшість членів делегації були в нетверезому стані. Характерно, що в цьому соціальному конфлікті проявилася антиробітничка сутність керівництва профкому. Його попередній керівник Костицький усі кошти профспілки спрямовував не на допомогу її членам, а на проведення вечоринок, фотографування тощо й заборгував організації 800 крб. сріблом. Його наступник, 21-річний Кофман, в складній ситуації розгубився й потрапив під вплив адміністрації. Ситуацію вдалося вирішити мирним чином, лише пообіцявши спрямувати 6000 аршинів сукна на погашення заборгованості із зарплати. Крім того, було скорочено 20 зайвих службовців, що дозволило зменшити накладні видатки на 2000 крб в місяць. Але це суттєво не вплинуло на фінансове становище. Вже в січні 1924 р. знову утворився борг по зарплаті на суму близько 3000 червінців. В поєднанні з початком підготовки до закриття двох фабрик це призвело до вибухонебезпечної ситуації. Страйк вдалося попередити зусиллями парткому. Однак впродовж дня проходило “щось схоже на “італійку” – робітники припинили роботу, і лежачи біля верстатів, вели мову “про зарплату” [15, арк. 52-53, 64-65; 16, арк. 2] В той же час, як зазначали агенти окрвідділу ДПУ: “Робітники малокваліфіковані, ставлення до роботи недбале, зарплата виплачується несвочасно. На найнеобхідніший ремонт фабрики не мають жодного сентиму, заборгованість фабрик безперервна. Все це порушує належну роботу, безкінечно нервує

* Аршин – міра довжини, дорівнює 0,711 м (14, с. 43).

адміністрацію та робітників” [13, арк. 4]. Але при цьому “управління Дунсукна складало 8,3% і отримувало 15,82% зарплати від всіх робітників і службовців фабрик” [13, арк. 14]. Проблем Дунсукну додала пожежа 12 грудня 1923 р. на 1-й фабриці. Через нехтування протипожежною безпекою вогнем пошкодило приміщення. Продуктивність фабрики скоротилася на 15 % [17, арк. 94]. Біда змусила суттєво реконструювати обладнання, зокрема, закупивши імпортне. Було придбано спеціальні прилади для випробування тканин на розрив, поліпшено роботу сушильних цехів. На вимогу ринку 25 % виробничих потужностей перевели на випуск “костюмного та конвекційного* сукна різних кольорів і відтінків” [16, арк. 2-3].

В умовах кризи збуту з 1 січня 1924 р. Дунсукно змушене було перейти на роботу лише двома фабриками, при збереженні попередньої кількості працюючих. Робота була організована в дві черги, по два тижні [18, арк. 5]. Для виходу з кризи вирішили провести концентрацію Дунсукна. Розпочали з реформування адміністрації тресту. Спочатку повернули Управління Дунсукном з Вінниці, де воно перебувало з червня 1923 р., назад до Дунаєвць. У Вінниці з 23 співробітників залишилися лише заступник директора-розпорядника, який одночасно очолював комерційний відділ, і три співробітники оптово-роздрібного магазину. Решту скоротили. Було проведено об'єднання та скорочення управлінського апарату фабрик. Замість 4 директорів фабрик і 8 їхніх заступників керівництво здійснював лише директор-розпорядник і один його заступник. Загалом замість 41 управлінець залишилося 12 осіб (без об'єднаної бухгалтерії). В квітні 1924 р. розпочали програму зі створення на базі п'яти діючих текстильних фабрик одної, з “допоміжними відділами – монтажним та чесально-прядильним у приміщеннях колишніх 3 і 4 фабрик, а приміщення 2 і 5 фабрик відводяться під квартири для робітників”. Одночасно проводилася часткова модернізація обладнання. Зокрема, об'єднаний ткацький цех був оснащений 6 механічними та 97 ручними ткацькими верстатами та двигунами в 253 кінських сили [2, с. 391; 19, арк. 55-56]. Директор-розпорядник тресту Л. Любарський, який на початку червня приїздив з інспекцією в Дунаївці, дав вказівку завершити концентрацію до 15 липня 1924 р. Передбачалося, що вона дозволить раціонально використовувати обладнання всіх фабрик і скоротити накладні витрати. Робота утруднювалася вкрай складним фінансовим становищем тресту, який не мав коштів на придбання “лісоматеріалу для завершення концентрації” [19, арк. 55-56]. До того ж, робітники із текстильних цехів, яких із закриттям 2-ї та 3-ї фабрик перевели на роботу в дві зміни, почали отримувати високу зарплату, яка досягала 130 % довоєнної. Довелося проводити складні перемовини щодо перегляду в березні 1924 р. норм виробітку [16, арк. 5].

На допомогу прийшла економічна група (ЕКО) подільського губернського відділення ДПУ (ПГВДПУ). За її сприяння комісія Держфонду надала потрібні матеріали в кредит на два місяці під гарантії купівельних векселів Кам'янецького окружного промислового союзу. Передбачалося, що після пуску концентрована фабрика зможе щомісячно виробляти 40 тис. аршинів сукна. Однак через брак належного обладнання лише половина з нього було сортове. Решта – звичайне гвардійське сукно. Це створювало проблеми із забезпеченням сировиною, оскільки об'єднання “Південно-східна шерсть” згідно з угодою з трестом могло поставляти її в необмеженій кількості лише в обмін на сортове сукно. Купувати ж шерсть за кошти від реалізації власної продукції, якої фабрика мала на 150 тис. крб., було неможливо через часовий лаг у шість місяців – з моменту отримання товару до повернення коштів, – який просили покупці, та відсутності кредитів [19, арк. 55-56]. Однак керівництво Дунсукна не здавалося й шукало вихід зі становища. В липні 1924 р. директор-розпорядник Л. Любарський був відряджений до Ростова для перемовин з трестом “Південно-східна шерсть” щодо укладання договору на закупівлю річного обсягу сировини на суму біля 180 тис. червінців. Одночасно на Нижегородський ярмарок відрядили комерційного директора Лева Радчика для закупівлі шерсті на 30 тис. червінців [19, арк. 112].

Зазначимо, що Дунсукно постійно перебувало під пильним оком агентури Подільського губернського відділення ДПУ в рамках справи “Специ” проти старих фахівців. Їх звинувачували в тому, що вони, використовуючи складне становище на фабриці, намагалися через саботаж “повернути фабрику в свої руки”. Щоб не допустити здійснення їхніх намірів, керівництво тресту, з відома ПГВДПУ, налагодило через робітника-комуніста Самуїла Лося листування з фахівцями-текстильниками з Лодзі та Білостока, запрошуючи їх на роботу в Дунаївці [19, арк. 56-57]. В серпні прибуло два польських фахівці. З приїздом ще двох, спеців-саботажників Альберта та Вільгельма Ретців (колишніх власників) і Ядвігу Вальтер заарештували [19, арк. 165, 285].

Складності перебудови структури Дунсукна та проблеми з сировиною призвели до того, що виробничий план на 1924 р. було виконано лише на 63%. Концентрація фабрик проходила вкрай складно. Проте на початку 1925 р. її завершили. Продуктивність виробництва мала сягати 30 тис. аршинів сукна в місяць, а кількість працюючих – 318 осіб. Планувалося впродовж 1925 р. здійснити технічне оновлення та на 230 % збільшити виробництво. Навесні 1925 р., незадовго до ліквідації губернії, органи влади Поділля опинилися перед дилемою: погодитися на передачу Дунсукна в підпорядкування главку “Укртекстиль” у статусі республіканського тресту чи залишити його в розпорядженні Кам'янець-Подільського окремгоспу.

* В документі допущено помилку. Мало бути “конвенційного”, тобто встановленого конвенцією (договором) (14, с. 876).

Під тиском столичних структур і враховуючи, що дунаєвські фабрики 80–85 % продукції збували поза межами регіону і за виробничими показниками були другими в Україні після харківської фабрики “Красная нить”, вони дали згоду на входження Дунсукна до складу республіканського тресту Укртестиль [7]. У квітні 1926 р. за рішенням Президії ВРНГУ управління тресту “Дунсукно” перевели до Києва [20, с. 2]. Проте новий статус тресту призвів, як звернув увагу В. Прокопчук, до того, що на кінець 20-х років XX ст. обладнання на фабриках зносилося, значною була частка ручного обладнання. Як наслідок, 1929 року трест „Дунсукно” ліквідували, створивши натомість одну велику фабрику, підпорядковану тресту „Укрсукно” [8, с. 58].

Література

1. Об экономической политике : резолюция X Всероссийской конференции РКП(б) 26–28 мая 1921 г. / Всесоюзная Коммунистическая партия(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК / под ред. В. В. Адоратского, А. Н. Поскребышева, М. А. Савельева, И. П. Товстухи. – Изд. 5, исправл. и доп. – Москва : Политиздат ЦК ВКП(б), 1936. – Ч. 1. – С. 405–407.
2. Поділля в період відбудови народного господарства (1921–1925 рр.) : збірник документів і матеріалів / ред. кол. : І. О. Пшук (відпов. ред.), А. Г. Бабенко, С. Я. Вініковецький та ін. – Вінниця, 1957. – 560 с.
3. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 46. Секретні циркуляри та директиви Подільського губкому КП(б)У та Вінницького міськкому КП(б)У з питань: організації загонів особливого призначення, збір продподатку, ставлення до нової економічної політики та посилення роботи кооперації тощо / Державний архів Вінницької області (ДАВО). – 1921. – 12 арк.
4. Ф. 2. Оп. 2. Спр. 13. Протоколи засідань РНК УСРР №№ 46-55 та матеріали до них / Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). – 1921. – 284 арк.
5. Прилуцький В. Модернізація промисловості радянської України у міжвоєнний період (1921–1938 рр.) / В. Прилуцький // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки : міжвід. зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 11. – С. 94–128.
6. Ф. 2. Оп. 2. Спр. 881. Матеріали про стан і відбудову промисловості на Україні. (Декрети, накази, огляди, протоколи тощо) / ЦДАВО України. – 1923. – 448 арк.
7. Кабачек В. В. Історія промислового об'єднання “Дунсукно” (1921–1925 рр.) як відображення проблем місцевої державної промисловості часів непу. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/Актуальні_проблеми_історії_України/2012/24/Kabachek.pdf.
8. Прокопчук В. Дунаєвщина: край і люди : монографія / Прокопчук В. – Дунаївці, Кам'янець-Подільський : Абетка-Світ, 2013. – 246 с.
9. ФР. 925. Оп. 2. Спр. 806. Накази, інструкції, доповіді, протоколи засідань губраднаргоспу / ДАВО. – 1922. – 229 арк.
10. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 541. Протоколи засідань президії та комуністичної фракції Подільської губернської ради народного господарства, доповіді та огляди про стан промисловості та роботу губраднаргоспу / ДАВО. – 1922-1923. – 69 арк.
11. ДАВО. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 40. Політогляди, доповіді та політлисти Подільського губернського комітету в ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У про пророблену роботу та стан Подільської губернської організації КП(б)У. 1923-1924. 63 арк.
12. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 544. Доповідь про роботу, разціночні відомості на сировину та продукцію та ін. матеріали кушового управління Дунаєвських державних текстильних фабрик “Дунсукно”. ДАВО. 1923-1924. 14 арк.
13. ФР. 925. Оп. 8. Спр. 49. Доповідь з характеристикою політекономічного стану Дунаєвської суконної фабрики та характеристикою на працівників фабрики, накази Подільського губвідділу РСІ : проект про концентрацію Дунаєвських суконних фабрик / ДАВО. – 1923. – 51 арк.
14. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [уклад. В. Яременко, О. Сліпущко.]. – Вид. 2-е, випр. – Київ : Аконіт, 2001. – Т. 1 (А-К). – 926 с.
15. ФП. 3. Оп. 1. Спр. 6. Закриті політичні листи та циркуляри ЦК і губкому КП(б)У. Протоколи окружної військової наради та військових нарад частин особливого призначення (ЧОП), доповіді та висновки уповноваженого губернської контрольної комісії з персональних справ, інформаційні повідомлення та листування з органами ДПУ / Державний архів Хмельницької області (ДАХМО). – 1923-1924. – 78 арк.
16. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 545. Звіт про роботу Дунаєвського державного текстильного тресту “Дунсукно” / ДАВО. – 1924. – 15 арк.
17. ФП. 3. Оп. 1. Спр. 10. Звіти Подільському губкому КП(б)У про роботу окружному та його відділів / ДАХМО. – 1923. – 110 арк.
18. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 480. Доповіді та звіти про економічний стан Подільської губернії та роботу губернського планового відділу (Губплану) / ДАВО. – 1924. – 19 арк.
19. ФП. 1. Оп. 1. Спр. 497. Доповіді та інформації економічної групи Подільського губернського відділу Державного Політичного Управління (ДПУ) про роботу: промисловості, організацій, підприємств і радянських установ / ДАВО. – 1924. – 401 арк.

20. Трест “Дунсукно” переводять до Києва // Червоний кордон : західно-подільська селянська газета. Газета Кам’янецького і Проскурівського округових комітетів КП(б)У, округових виконавчих комітетів і округових рад профспілок. – 1926. – 8 квіт. Ч. 27 (198). – С. 2.

References

1. Ob ekonomicheskoy politike : rezolyutsiya H Vserossiyskoy konferentsii RKP(b) 26–28 maya 1921 g. / Vsesoyuznaya Kommunisticheskaya partiya(b) v rezolyutsiyah i resheniyah syezdov, konferentsiy i plenumov TSK / pod red. V. V. Adoratskogo, A. N. Poskrebysheva, M. A. Saveleva, I. P. Tovstuih. – Izd. 5, ispravl. i dop. – Moskva : Politizdat TSK VKP(b), 1936. – CH. 1. – S. 405–407.
2. Podillia v period vidbudovy narodnoho hospodarstva (1921–1925 rr.) : zbirnyk dokumentiv i materialiv / red. kol. : I. O. Pshuk (vidpov. red.), A. H. Babenko, S. Ya. Vinikovetskyi ta in. – Vinnytsia, 1957. – 560 s.
3. FP. 1. Op. 1. Spr. 46. Sekretni tsyrkuliary ta dyrektyvy Podilskoho hubkomu KP(b)U ta Vinnytskoho miskkomu KP(b)U z pytan: orhanizatsii zahoniv osoblyvoho pryznachennia, zbir prodpodatku, stavlennia do novoi ekonomichnoi polityky ta posylennia roboty kooperatsii toshcho / Derzhavnyi arkhiv Vinnytskoi oblasti (DAVO). – 1921. – 12 ark.
4. F. 2. Op. 2. Spr. 13. Protokoly zasidan RNK USRR №№ 46–55 ta materialy do nykh / Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy). – 1921. – 284 ark.
5. Prylutskyi V. Modernizatsiia promyslovosti radianskoi Ukrainy u mizhvoiennyi period (1921–1938 rr.) / V. Prylutskyi // Problemy istorii Ukrainy: fakty, sudzhennia, poshuky : mizhvid. zb. nauk. pr. – 2004. – Vyp. 11. – S. 94–128.
6. F. 2. Op. 2. Spr. 881. Materialy pro stan i vidbudovu promyslovosti na Ukraini. (Dekrety, nakazy, ohliady, protokoly toshcho) / TsDAVO Ukrainy. – 1923. – 448 ark.
7. Kabachek V. V. Istoriia promyslovoho obiednannia “Dunsukno” (1921–1925 rr.) yak vidobrazhennia problem mistsevoi derzhavnoi promyslovosti chasiv nepu. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Naukova_periodyka/vestnik/Aktualni_problemy_istorii_Ukrainy/2012/24/Kabachek.pdf.
8. Prokopchuk V. Dunaievychchyna: krai i liudy : monohrafiia / Prokopchuk V. – Dunaivtsi, Kamianets-Podilskyi : Abetka-Svit, 2013. – 246 s.
9. FR. 925. Op. 2. Spr. 806. Nakazy, instruksii, dopovidi, protokoly zasidan hubradnarhospu / DAVO. – 1922. – 229 ark.
10. FP. 1. Op. 1. Spr. 541. Protokoly zasidan prezydii ta komunistychnoi fraktsii Podilskoi hubernskoho rady narodnoho hospodarstva, dopovidi ta ohliady pro stan promyslovosti ta robotu hubradnarhospu / DAVO. – 1922–1923. – 69 ark.
11. DAVO. FP. 1. Op. 1. Spr. 40. Politohliady, dopovidi ta politysty Podilskoho hubernskoho komitetu v TsK RKP(b) i TsK KP(b)U pro prorobnenu robotu ta stan Podilskoi hubernskoi orhanizatsii KP(b)U. 1923–1924. 63 ark.
12. FP. 1. Op. 1. Spr. 544. Dopovid pro robotu, raztsinochni vidomosti na syrovynu ta produktsiiu ta in. materialy kushchovoho upravlinnia Dunaievetskykh derzhavnykh tekstylnykh fabryk “Dunsukno”. DAVO.1923–1924. 14 ark.
13. FR. 925. Op. 8. Spr. 49. Dopovid z kharakterystykoiu politekonomichnoho stanu Dunaievetskoi sukunnoi fabryky ta kharakterystykoiu na pratsivnykiv fabryky, nakazy Podilskoho hubviddilil RSI : proekt pro kontsentratsiiu Dunaievetskykh sukunnykh fabryk / DAVO. – 1923. – 51ark.
14. Novyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy : u 3 t. / [uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko.]. – Vyd. 2-e, vypr. – Kyiv : Akonit, 2001. – T. 1 (A-K). – 926 s.
15. FP. 3. Op. 1. Spr. 6. Zakryti politychni lysty ta tsyrkuliary TsK i hubkomu KP(b)U. Protokoly okruzhnoi viiskovoi narady ta viiskovykh narad chastyn osoblyvoho pryznachennia (ChOP), dopovidi ta vysnovky upovnovazhenoho hubernskoi kontrolnoi komisii z personalnykh sprav, informatsiini povidomlennia ta lystuvannia z orhanamy DPU / Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi oblasti (DAKhmO). – 1923–1924. – 78 ark.
16. FP. 1. Op. 1. Spr. 545. Zvit pro robotu Dunaievetskoho derzhavnoho tekstylnoho trestu “Dunsukno” / DAVO. – 1924. – 15 ark.
17. FP. 3. Op. 1. Spr. 10. Zvity Podilskomu hubkomu KP(b)U pro robotu okruzhkomu ta yoho viddiliv / DAKhmO. – 1923. – 110 ark.
18. FP. 1. Op. 1. Spr. 480. Dopovidi ta zvity pro ekonomichnyi stan Podilskoi hubernii ta robotu hubernskoho planovoho viddilu (Hubplanu) / DAVO. – 1924. – 19 ark.
19. FP. 1. Op. 1. Spr. 497. Dopovidi ta informatsii ekonomichnoi hrupy Podilskoho hubernskoho viddilu Derzhavnoho Politychnoho Upravlinnia (DPU) pro robotu: promyslovosti, orhanizatsii, pidpriemstv i radianskykh ustanov / DAVO. – 1924. – 401 ark.
20. Trest “Dunsukno” perezvodiad do Kyieva // Chervoniy korдон : zakhidno-podil'ska selianska hazeta. Hazeta Kamianetskoho i Proskurivskoho okruhovyykh komitetiv KP(b)U, okruhovyykh vykonavchykh komitetiv i okruhovyykh rad profspilok. – 1926. – 8 kvit. Ch. 27 (198). – S. 2.

Рецензія/Peer review : 11.08.2018

Надрукована/Printed : 12.09.2018